

Tagalog/norsk

Katotohanan tungkol sa Hepatit A, B at C at kung papaano mo maiwasang mahawa

Fakta om hepatitt A, B og C og om hvordan du unngår smitte

Hva er hepatitt?

Hepatitt betyr betennelse i leveren.

Mange virus kan gi leverbetennelse, og de viktigste er hepatitt A-viruset, hepatitt B-viruset og hepatitt C-viruset. De fleste (men ikke alle) som blir smittet av disse virusene vil få sykdomstegn som gulsott (gul farge i øyne og på hud), slapphet, kvalme eller magesmerter. Det er ikke mulig ut fra symptomene å avgjøre hvilket av virusene du er smittet med. Bare en blodprøve kan vise det.

Slik smitter hepatitt vanligvis

Hepatitt A

Gjennom forurenset mat og vann og gjennom blod, f eks. ved deling av urene sprøyter. Med urene sprøyter menes her sprøyter som har vært brukt av en annen person før.

Hepatitt B

Gjennom ubeskyttet sex, fødsel og gjennom blod, f eks. ved deling av urene sprøyter.

Hepatitt C

Gjennom blod, f eks. deling av urene sprøyter.

Ano ang Hepatit?

Ang ibig sabihin ng Hepatit ay pamamaga sa atay. Maraming virus ang nakakapagbigay ng pamamaga sa atay, at ang pinakagrabe ay mga virus na Hepatit-A, Hepatit-B at Hepatit-C. Ang karamihan pero hindi lahat ng mga nahahawa ng mga virus na ito ay mapapansin na siya ay naninilaw ang kulay sa mata at sa balat, nanghihina, nasusuka at masakit ang tiyan. Mahirap malaman mula sa mga palatandaan kung anong klaseng virus ang nakahawa sa isang tao. Ang blod-test lamang ang makakapagtunay nito.

Ganitong paraan kung papaano mahawa ng Hepatit

Hepatit A

Sa pamamagitan ng hindi malinis na pagkain at tubig at sa pamamagitan din ng dugo, halimbawa sa paggamit ng hindi malinis na pang-inyeksyon na pag-aari ng ibang tao. Ang ibig sabihin ng hindi malinis na pang-inyeksyon ay ang pang-inyeksyon na ginamit ng ibang tao na walang hugas bago mo gamitin.

Hepatit B

Sa pamamagitan ng pagsasama na walang proteksyon, sa panganganak at sa pamamagitan ng dugo, halimbawa sa paggamit ng hindi malinis na pang-inyeksyon na pag-aari ng ibang tao.

Hepatit C

Sa pamamagitan ng dugo, halimbawa sa paggamit ng hindi malinis na pang-inyeksjon na pag-aari ng ibang tao.

Hepatitt A

Hepatitt A var tidligere svært vanlig i Norge. I dag forekommer sykdommen sjeldnere, stort sett hos personer som er smittet i utlandet og blant stoffmisbrukere. Voksne blir som regel sykere enn barn om de får hepatitt A. Viruset skilles ut i avføringen til smittede personer. Viruset overføres derfor i hovedsak gjennom vann som er forurenset av kloakk eller via mat som er håndtert av smittede personer med dårlig håndhygiene. Sykdommen kan også i sjeldne tilfeller overføres seksuelt.

Hvordan unngå smitte?

Vær nøye med håndvask i forbindelse med matlaging og toalettbesøk. Ved reiser utenfor Vest-Europa og Nord-Amerika bør man unngå å drikke vann rett fra springen. Det finnes vaksine mot hepatitt A. Det anbefales at du vaksinerer deg mot hepatitt A før avreise til land utenfor Vest-Europa, Nord-Amerika, Japan og Australia. Stoffmisbrukere kan få gratis vaksine og må unngå bruk av urene sprøyter.

Behandling

Hepatitt A er vanligvis en relativt godartet, men plagsom sykdom som går over av seg selv. Den blir aldri kronisk. Dersom man har hatt hepatitt A, blir man immun for resten av livet.

Hepatit A

Ang Hepatit A ay pangkaraniwan sa Norway nuong mga nakaraang panahon. Sa ngayon ay bihira na lang ang sakit na ito, ang karamihan ay mga nahahawa sa ibang bansa at mga adikto. Ang mga may edad (adulto) ay madalas malala ang sakit kaysa sa mga bata (minor) kapag nahawa ng Hepatit A. Ang birus ay humihiwalay sa tae o dumi ng tao. Kaya ang birus ay maisasalin sa pamamagitan ng tubig na may duming galing sa imburnal o kaya paagusan ng tubig, o kaya naman sa pamamaraan ng pagkain na niluto o ginawa ng taong may Hepatit na hindi malinis ang kamay. Ang sakit ay maaari rin maihawa sa pamamagitan ng pagsasama.

Papaano iwasang mahawa?

Kailangan maalaga sa hugas ng kamay kapag maggagawa ng pagkain at pagkatapos manggaling sa kasilyas. Sa pagbibiyaha sa ibang bansa sa labas ng Europa at Norteng Amerika ay iwasan uminom ng tubig na galing sa gripo. Mayroon bakuna laban sa Hepatit A. Iniririkomenda na magpabakuna laban sa Hepatit A bago bumiyaha sa mga bansang labas ng Europa, Norteng Amerika, Japan at Australia. Ang mga adikto ay mabibigyan ng libreng bakuna at dapat iwasang gumamit ng mga pang-inyeksyong hindi malinis.

Paggagamot

Ang Hepatit A ay pangkaraniwang hindi malubhang sakit pero nakakayamot subalit ito naman ay kusang mawawala. Ang sakit na ito ay hindi kailan man magiging kroniko (paulit-ulit). Ang isang taong nagkaroon ng Hepatit A ay hindi na tatablan ulit ng Hepatit A sa loob ng buong buhay.

Hepatitt B

Hepatitt B smitter gjennom blod og kroppsvæsker. Sykdommen er svært vanlig på verdensbasis. I Norge er mellom 10 000 og 15 000 personer kroniske bærere av hepatitt B-viruset.

Hvordan unngå smitte?

Kondom beskytter mot hepatitt B-viruset. Det finnes vaksine mot hepatitt B. Stoffmisbrukere kan få gratis vaksine og må unngå bruk av urene sprøyter.

Smitte kan skje fra mor til barn ved graviditet og fødsel, men risikoen for at viruset overføres kan reduseres ved at barnet får immunglobulin og vaksine så snart som mulig etter fødselen. Barnet kan da ammes.

Hepatit B

Mahahawa ng Hepatit B sa pamamagitan ng dugo at katas galing sa katawan. Ang sakit na ito ay pangkaraniwan sa buong mundo. Dito sa Norway ay mula 10 000 at 15 000 kronikong tao na nagdadala ng Hepatit B-birus.

Papaano maiwasang mahawa?

Ang kondom ay nakakapangprotekto laban sa Hepatit B-birus. Mayroon bakuna laban sa Hepatit B. Ang mga adikto ay maaaring mabigyan ng libreng bakuna at dapat na iwasang gumamit ng hindi malinis na pang-inyeksyon. Maisasalin ang hawa mula sa ina hanggang sa sanggol sa pagbubuntis at panganganak pero maaaring maiwasan ito kapag ang sanggol ay mabigyan ng panglabang globulin at bakuna kaagad-agad pagkapanganak.

Hepatitt B finnes i både akutt og kronisk form

Akutt hepatitt B

Omtrent halvparten av dem som blir smittet av hepatitt B-viruset vil få symptomer i løpet av to til seks måneder etter smittetidspunktet. De fleste smittede vil kvitte seg med viruset i løpet av noen måneder. De er da immune mot hepatitt B resten av livet.

Kronisk hepatitt B

Ca. 5% av de som blir smittet med hepatitt B-viruset kvitter seg ikke med viruset. Hos dem blir viruset "sittende fast" i leveren og gjør dem til kroniske bærere. En slik kronisk bærertilstand gir vanligvis ingen symptomer og kan bare oppdages ved blodprøver. De aller fleste som får kronisk hepatitt B er slike friske smittebærere. Noen kan derimot utvikle en kronisk betennelse i leveren. Denne kan i løpet av mange år gi skrumplever og øker også risikoen for leverkreft. Det er derfor viktig at personer som er kroniske bærere av hepatitt B-viruset regelmessig blir undersøkt med blodprøver.

Personer med kronisk hepatitt B kan smitte andre uavhengig av om de har sykdomsplager eller ikke. Derfor skal ingen med kronisk hepatitt B være blodgiver, og andre medlemmer av husstanden kan få gratis vaksine mot sykdommen. Kronisk hepatitt B-bærere må bruke kondom dersom de har sex med personer som ikke er vaksinert.

Behandling

Det kan av og til være aktuelt å forsøke behandling med spesielle medisiner ved kronisk hepatitt B for å stanse utvikling av alvorlig leversykdom. Mange får tilbakefall etter fullført behandling, men noen blir kvitt infeksjonen for godt.

May dalawang klaseng Hepatit B isang malubha at isang kroniko (paulit-ulit).

Malubhang Hepatit B

Halos kalahati ng mga nahahawa ng Hepatit B-birus ay mararamdaman ang palatandaan mula sa loob ng 2 – 6 na buwan pagkatapos na mahawa. Sa pangkaramihan ng mga nahahawa ay nawawala ang birus sa loob ng mga ilang buwan. Ang mga ito ay hindi na ulit tatablan ng Hepatit B sa loob ng buong buhay.

Kronikong (paullit-ulit) Hepatit B

Halos 5% ng mga nahahawa ng Hepatit B-birus ay hindi kayang iwala ang birus. Sa mga taong ito ang birus ay parating nasa katawan sa atay at ito ang dahilan kung bakit sila ay kronikong tagadala ng sakit. Ang taong kronikong tagadala ng sakit ay walang nararamdamang palatantadaan na siya ay may sakit matutuklasan lamang ito sa pamamagitan ng blod-test. Ang karamihan ng may kronikong Hepatit B ay malulusog pero sila ay maaaring hawahan ng sakit ang ibang tao. Maaari rin na ang ibang tao ay magkaroon ng kronikong pamamaga sa atay. Ito ay sa loob ng ilang taon maaaring maging sirosis (paninigas ng atay) at maari rin matuloy na kanser sa atay. Kaya karapatdapat na ang mga taong kronikong tagadala ng Hepatit B-birus ay parating kukuha ng blod-test.

Ang mga taong may kronikong Hepatit B ay makakahawa ng ibang tao kahit sila ay may nararamdamang sakit sa katawan o wala. Sa dahilang ito ang mga taong may kronikong Hepatit B ay hindi maaring magbigay ng dugo at ang ibang miyembro ng kasambahay ay maaaring mabigyan ng libreng bakuna laban sa sakit na ito. Ang mga kronikong tagadala ng Hepatit B ay kailangang gumamit na kondom kung sila ay makikipagseks sa ibang tao na hindi pa nabakunahan laban sa sakit.

Paggagamot

Maaari rin subukang gamutin ng espesyal na gamot ang kronikong Hepatit B para mapigilan ang piligrong sakit sa atay. Maraming tao na pagkatapos ng paggagamot ay bumabalik ulit ang sakit pero mayroon din naman ibang tao na gumagaling din.

Hepatitt C

I mange år har man visst at det finnes flere hepatittvirus, men det var først i 1989 man klarte å påvise hepatitt C-viruset. Nå kan en med hjelp av blodprøver avgjøre om man er smittet med hepatitt C-viruset. Det finnes ingen vaksine mot hepatitt C.

Hvordan unngå smitte?

De fleste som i dag får påvist hepatitt C er blitt smittet ved tidligere eller nåværende sprøytebruk eller gjennom blodoverføring for mange år siden. I dag blir alle blodgivere testet. Som for hepatitt B er det bruk av urene sprøyter som er den vanligste smittemåten ved hepatitt C. Seksuell smitte kan i svært sjeldne tilfelle forekomme.

Smitte med hepatitt C gir vanligvis få symptomer og sykdommen oppdages oftest ved blodprøver. Alle som får påvist antistoffer mot hepatitt C må i dag regnes som smitteførende og kroniske bærere av viruset. Bare ved oppfølging over lengre tid og ved bruk av spesielle blodprøver kan man avgjøre om viruset fortsatt er tilstede i kroppen. De som er kronisk bærere av hepatitt C-viruset har vanligvis lite plager. Etter mange års bærertilstand vil noen utvikle leverskade. Det er derfor viktig at personer som er kronisk bærere av hepatitt C-viruset regelmessig blir undersøkt med blodprøver. Hepatitt C kan i sjeldne tilfeller overføres fra mor til barn under fødselen. Barn født av hepatitt C-smittede mødre kan ammes.

Hepatit C

Sa loob ng maraming taon ay napatunayan ng tao na maraming klaseng Hepatit-birus, subalit nito lamang 1989 nakayanang patunayan ang Hepatit C-birus. Sa ngayon ay mapapatunayan kung ang isang tao ay may Hepatit C-birus sa pamamagitan ng blod-test. Walang bakuna laban sa Hepatit C.

Papaano maiwasan mahawa?

Ang karamihan ng may hawang Hepatit C sa ngayon ay matagal ng nahawa o kaya ang mga adiktong gumagamit ng pang-inyeksyon o kaya sa pamamagitan ng pagsasalin ng dugo nuong dating kapanahunan pa. Sa ngayong kapanahunan ay subok na ang mga taong nagbibigay ng dugo bago sila maging blod-donor. Katulad ng Hepatit B ay ang paggamit ng hindi malinis na pang-inyeksyon ay pangkaraniwang dahilan sa paghawa ng Hepatit C. Bihirang mahawa ng Hepatit C sa pamamagitan pagsasamangsekswal.

Ang hawang Hepatit C ay nagbibigay ng kaunting palatandaan at matutuklasan lamang kadalasan sa pamamagitan ng blod-test. Ang lahat ng taong nagpatunay na sila ay may antibody laban sa Hepatit C ay nangangahulugan na sila ay tagadala ng sakit at mga kronikong tagadala ng birus. Ngunit sa pamamagitan ng subaybay sa mahabang panahon at gamit ng espesyal na blod-test ay maaari na mapatunayan kung ang birus ay nasa loob ng katawan pa o wala na. Ang mga taong kronikong tagadala ng Hepatit C-birus ay pangkaraniwan lang na kaunti ang nararamdaman. Pagkaraan ng maraming taon ang mga ito ay magkakaroon ng pinsala sa atay. Kaya nangangailangan na ang mga taong kronikong tagadala ng Hepatit C-birus ay pirmihan ang pagkuha ng blod-test. Hindi pangkaraniwan na ang Hepatit C ay maihawa mula sa ina hanggang sanggol sa oras ng panganganak. Maaaring padedehen ang mga sanggol na ipinanganak ng mga inang may hawang Hepatit C.

Behandling

Det kan av og til være aktuelt å forsøke behandling med spesielle medisiner ved kronisk hepatitt C for å stanse utvikling av alvorlig leversykdom. Mange får tilbakefall etter fullført behandling, men noen blir kvitt infeksjonen for godt.

Paggagamot

Maaari rin subukang gamutin ng espesyal na gamot ang kronikong Hepatit C para mapigilan ang piligrong sakit sa atay. Maraming tao na pagkatapos ng paggagamot ay bumabalik ulit ang sakit pero mayroon din naman ibang tao na gumagaling din.

Hvordan unngå smitte?

Hepatitt A

God håndhygiene i forbindelse med måltid og toalettbesøk, spesielt i utlandet. Unngå å drikke vann fra springen ved reise til utlandet. Vaksinasjon.

Hepatitt B

Kondombruk. Unngå bruk av urene sprøyter. Vaksinasjon.

Hepatitt C

Unngå bruk av urene sprøyter.

Alle som er smittebærere av hepatitt B eller hepatitt C må unngå at andre kommer i kontakt med deres blod. De kan ikke være blodgivere. Blodsøl bør desinfiseres med klorinoppløsning.

Papaano maiwasang mahawa?

Hepatit A

Lubusang paghuhugas ng kamay bago kumain at pagkagaling sa kasilyas, lalung lalo na kapag nasa ibang bansa. Iwasang uminom ng tubig na mula sa gripo sa ibang bansa. Pagbabakuna.

Hepatit B

Paggamit ng kondom. Iwasan gumamit ng hindi malinis ng pang-inyeksyon. Pagbabakuna.

Hepatit C

Iwasan gumamit ng hindi malinis ng pang-inyeksyon.

Ang lahat ng mga tagadalang hawa ng Hepatit B o kaya Hepatit C ay dapat iwasan na ang kanilang dugo ay mahipo ng ibang tao. Hindi sila maaaring magbigay ng dugo. Ang patak ng dugo ay kailangang langgasan (hugasan) ng kloroks.

**”Katotohanan tungkol sa Hepatit A, B at C”
Inilathala ng Pambangsang pamamahalang pangkalusugan
Sa kooperasyon kasama ng Institutong pambansa para sa
pangkalusugan ng mga tao.
Bagong panibagong edisyon 2001**

"Fakta om hepatitt A, B og C"
Utgitt av Statens institutt for folkehelse
og Statens helsetilsyn.
Oversatt 2001

Postboks 4404 Nydalen
N-0403 Oslo, Norway
Internett: www.folkehelse.no

Statens helsetilsyn

Trykksakbestilling:
Tlf.: 22 24 88 86 - Faks: 22 24 95 90
E-post: trykksak@helsetilsynet.dep.no
Internett: www.helsetilsynet.no